

WOJEWÓDZTWO DOLNOŚLĄSKIE

DOBRA ZMIANA W SAMORZĄDZIE

DOTRZYMUJEMY SŁOWA

Szanowni Państwo!

Już trzeci rok rząd Prawa i Sprawiedliwości, obozu Zjednoczonej Prawicy zmienia Polskę na lepsze. Konsekwentnie naprawiamy nasze państwo, by mogło ono jak najlepiej służyć nam wszystkim. Naszym celem, celem polityki dobrej zmiany jest budowa Polski dostatniej, godnej, sprawiedliwej, uczciwej i bezpiecznej. Jednym słowem Polski takiej, której mieszkańcy będą mogli cieszyć się pod każdym względem takim samym poziomem życia, jaki jest udziałem obywateli najzamożniejszych państw europejskich. Systematycznie, krok po kroku zmierzamy ku temu celowi, przybliżając się tym samym do spełnienia wielkiego marzenia pokoleń Polaków o życiu na miarę naszych aspiracji.

Teraz nadszedł czas, by dobra zmiana zeszła na poziom samorządowy: do gmin, powiatów, dużych miast i województw i uczyniła nasze małe ojczyzny – wsie, miasteczka i największe aglomeracje – miejscami o wiele bardziej nadającymi się do życia.

Skończymy ze złymi praktykami i ukróćmy nadużycia. Położymy kres dzikiej, karmiącej się krzywdą zwykłych ludzi, reprivatyzacji. Nie dopuścimy do wyprzedaży ważnych składników majątku naszych samorządów. Te dobra w postaci firm zajmujących się na przykład dostarczaniem wody, ciepła czy odprowadzaniem odpadów i ścieków powinny służyć ogółowi mieszkańców i być jednym z narzędzi kształtowania polityki władz lokalnych, a nie zyskom prywatnych właścicieli.

Tak jak w 2015 roku do wyborów prezydenckich i parlamentarnych Prawo i Sprawiedliwość przystąpiło z programem oczekiwanych przez

Polaków zmian, tak dziś nasza partia, obóz Zjednoczonej Prawicy, staje do wyborów samorządowych dobrze przygotowana merytorycznie. Mamy naprawdę dobry, przemyślany program dla Polski lokalnej. A ściślej – mamy programy, bo nasze propozycje zawierają nie tylko zobowiązania o charakterze ogólnopolskim, ale – i to przede wszystkim – plany tego, co zamierzamy zrobić, jeśli Państwo obdarzycie nas zaufaniem, w poszczególnych województwach, miastach, powiatach i gminach, aby ich mieszkańcom, aby nam wszystkim żyło się po prostu lepiej.

Program, który Państwu przedstawiamy jest efektem naszej wytężonej pracy na wszystkich szczeblach samorządu terytorialnego. Tak jak trzy lata temu jeździliśmy po Polsce i słuchaliśmy tego, co Polki i Polacy mają nam do powiedzenia. Odbiliśmy prawie tysiąc spotkań. Wiemy zatem, czego oczekują mieszkańcy naszego kraju i obiecujemy, że będziemy zmieniać nasze małe ojczyzny zgodnie z tymi oczekiwaniami.

Jestem głęboko przekonany, że tak jak realizacja naszego programu z 2015 roku zasadniczo odmieniła w wielu dziedzinach życie Polek i Polaków, tak urzeczywistnienie naszych propozycji dla Polski lokalnej zaowocuje dynamicznym rozwojem naszych małych ojczyzn oraz zasadniczym podniesieniem poziomu życia wspólnot lokalnych.

Nasze trzyletnie rządy świadczą o tym, że jesteśmy partią wiarygodną, która dochowuje zobowiązań wyborczych. Spełniliśmy już wiele obietnic złożonych Polakom, inne – systematycznie wprowadzamy w życie.

Dotrzymujemy słowa w rządzie, dotrzymamy i w samorządzie! I to jest dodatkowy powód, dla którego warto zagłosować na kandydatów z list Komitetu Wyborczego Prawo i Sprawiedliwość do władz lokalnych wszystkich szczebli.

Jarosław Kaczyński

ROZWÓJ GOSPODARCZY DOLNEGO ŚLĄSKA

Silna i nieskrępowana biurokratycznymi barierami przedsiębiorczość jest motorem napędowym rozwoju państwa oraz fundamentem do budowania zamożnej i niezależnej finansowo klasy średniej. Wzrost gospodarczy to fundament rozwoju całego kraju. Tylko silna, zrównoważona gospodarka może zapewnić bezpieczeństwo ekonomiczne Polaków i długofalową poprawę jakości życia. Wzmocnienie małych i średnich przedsiębiorstw, poprawa warunków prowadzenia biznesu oraz przyciągnięcie nowych inwestorów są kluczem do rozwoju każdej gminy i powiatu, miast i wsi.

CO ZROBILIŚMY DLA PRZEDSIĘBIORCÓW I GOSPODARKI DOLNEGO ŚLĄSKA

NISKIE BEZROBOCIE – W Polsce mamy wreszcie rynek pracownika – bezrobocie jest najniższe od 26 lat. Na Dolnym Śląsku spadło z 8,5% w XII 2015 do 5,2% **w VI 2018**. Podnosimy także wynagrodzenia osób najmniej zarabiających. Pracownicy mają teraz zapewnioną dolną granicę wynagrodzenia (**13,70 zł brutto**) i zagwarantowaną coroczną waloryzację pensji.

KONSTITUCJA BIZNESU – Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii wprowadza **pakiet ponad 100 zmian dla przedsiębiorców**, które ułatwią zakładanie, prowadzenie i rozliczanie działalności. Skorzysta na tym również **369 tysięcy istniejących w województwie firm** oraz kolejne, których utworzenie będzie teraz łatwiejsze niż kiedykolwiek. Zmiany najbardziej uciążliwych przepisów utrudniających prowadzenie biznesu rozpoczęły się w 2016 roku. Do dzisiaj ponad 100 zmian weszło już w życie, m.in. rozszerzono ochronę przedsiębiorcy poprzez interpretację wszystkich niejasności na jego korzyść, czy przez powołanie Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorstw.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

Województwo dolnośląskie **jest jednym z najlepiej rozwiniętych gospodarczo regionów kraju** (pod względem PKB na mieszkańca zajmuje 2. miejsce w Polsce), a jednocześnie **jest istotnym ośrodkiem badawczym i akademickim**, o ponadregionalnym znaczeniu.

Szczególnie wysoki jest poziom rozwoju przemysłu nowych technologii. Region ma również wiele potencjałów rozwojowych o znaczeniu ponadregionalnym, a często ogólnokrajowym. Do najważniejszych z nich należy zaliczyć **intensyfikowanie jego związków z zagranicą** (inwestycyjnych, turystycznych, handlowych, naukowo-badawczych i kulturalnych), **rozwijanie potencjału naukowo-badawczego i ściślejsze wiązanie go ze sferą przedsiębiorczości**, a tym samym zwiększanie poziomu technologicznego i innowacyjnego gospodarki.

W ramach inteligentnych specjalizacji województwo dolnośląskie rozwija się w sześciu branżach: chemicznej i farmaceutycznej, mobilności przestrzennej, żywności wysokiej jakości, produkcji maszyn i urządzeń, obróbki materiałów, technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) oraz surowców naturalnych i wtórnych.

Samorząd wojewódzki musi odgrywać aktywną rolę w tworzeniu warunków służących dynamicznemu rozwojowi gospodarczemu i kreowaniu odpowiedzialnej polityki surowcowo-energetycznej.

Region dysponuje dużymi i różnorodnymi zasobami surowców, w tym kopalin o znaczeniu strategicznym dla gospodarki krajowej, takich jak rudy miedzi i srebra oraz węgla brunatny. Znajdują się tu ponadto istotne dla kraju bardzo duże złoża kamieni drogowych i budowlanych. Dolny Śląsk zajmuje przy tym pierwsze miejsce w Polsce pod względem wielkości ich zasobów oraz wydobycia. Znajduje się tu ponad 50% krajowych zasobów tych surowców. Na terenie województwa istnieją też bogate i różnorodne złoża wód mineralnych i leczniczych, w tym radoczynnych i termalnych.

Na terenie województwa funkcjonują trzy strefy ekonomiczne: Kamienogórska SSE Małej Przedsiębiorczości, Legnicka SSE i Wałbrzyska SSE z licznymi podstrefami w wielu mniejszych miastach Dolnego Śląska. Rozwój specjalnych stref ekonomicznych przyczynia się do zdynamizowania korzystnych przeobrażeń gospodarczych wielu dolnośląskich gmin oraz sprzyja zmniejszaniu bezrobocia na ich obszarze.

Dolny Śląsk rozwija się w sposób nierównomierny. Widoczne są głębokie różnice rozwoju gospodarczego regionu. Obok obszarów dynamicznego rozwoju, znajdują się obszary, które dotyczą problemy gospodarcze. Różnice pogłębiają się. To negatywne zjawisko szczególnie czytelnie odzwierciedla stopa bezrobocia. Choć w przeciągu ostatnich kilku lat w całym województwie bezrobocie zmniejszyło się i jest obecnie na najniższym poziomie od lat, to w rozbiciu na poszczególne powiaty sytuacja nie jest tak korzystna. Jednocześnie na mapie województwa znajdują się obszary, w których bezrobocie w dalszym ciągu dotyka tysięcy mieszkańców i jest ogromnym problemem społecznym (powiat górowski – 18%, powiat wałbrzyski – 19%). Taki stan rzeczy pogłębiała realizowana w przeszłości koncepcja, polegająca na koncentrowaniu się na rozwoju obszarów metropolitalnych, które miały być lokomotywami wzrostu, ciągnącymi za sobą rozwój gospodarczy pozostałej części regionu. Dysproporcje w rozwoju gospodarczym są jednym z powodów zjawiska depopulacji obszarów słabiej rozwiniętych, których mieszkańcy przenoszą się do miejscowości, w których prawdopodobieństwo znalezienia pracy jest wyższe. Szczególnie zagrożone są obszary peryferyjnego regionu Sudetów. Wyzwania demograficzne, spadająca liczba mieszkańców, niekorzystna struktura wieku społeczeństwa ze stale zwiększającym się odsetkiem osób starszych hamują, zrównoważony rozwój gospodarczy województwa. Nierównowaga rozwoju gospodarczego została opisana w Strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020, gdzie wskazane zostały miasta, które są najbardziej narażone na procesy degradacji i utraty funkcji społeczno-

-gospodarczych. Na terenie Dolnego Śląska obszarami, które najbardziej ucierpią będą - Jelenia Góra, Ząbkowice Śląskie, Nowa Ruda, Kłodzko, Bielawa, Lubań, Zgorzelec, Dzierżoniów, Jawor, Bolesławiec, Świebodzice, Złotoryja.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA PRZEDSIĘBIORCÓW I GOSPODARKI DOLNEGO ŚLĄSKA

Do najważniejszych zadań stojących przed województwem Dolnośląskim należą:

- **Zrównoważony rozwój całego województwa.** Konieczne jest, aby na poziomie samorządu wojewódzkiego włączyć się w działania, których celem jest zabezpieczenie miast przed utratą ich funkcji społeczno-gospodarczych. Wspierając mniejsze ośrodki, należy oczywiście w dalszym ciągu stwarzać warunki do rozwoju ośrodków gospodarczych, które do tej pory wyróżniały się wysokim poziomem rozwoju. Samorząd województwa powinien włączyć się aktywnie w szerszy kontekst działań podejmowanych przez rząd w ramach Pakietu dla miast średnich.
- **Dolny Śląsk strefą inwestycji.** Należy odejść od koncepcji wsparcia inwestycji wyłącznie w specjalnych strefach ekonomicznych. Inwestycje należy wspierać na całym obszarze województwa, a nie tylko w jego części. Kluczowe jest włączenie się w działania rządu, których celem jest stworzenie z obszaru całego kraju strefy inwestycji. Przedsiębiorcy, którzy chcą inwestować, powinni uzyskiwać ulgi na całym obszarze kraju, a nie tylko w wydzielonych strefach. Wsparcie inwestycji powinno przebiegać w dwóch kierunkach. Na terenie już funkcjonujących specjalnych stref ekonomicznych oraz na terenie całego województwa. Dolny Śląsk, jako strefa inwestycji, będzie oferował wsparcie przedsiębiorcom,

którzy postawią na jakość tworzonych miejsc pracy. Premiowane będą inwestycje zwiększające konkurencyjność naszego regionu oraz promujące wykorzystanie zaawansowanych technologii, zatrudnienie specjalistów i wysoko wyspecjalizowanej kadry pracowników. Premiowane będą inwestycje w małych i mikroprzedsiębiorstwach, inwestycje na terenie małych i średnich miast oraz na obszarach wiejskich. Jednym z kryteriów udzielanego wsparcia będzie rozwój zasobów ludzkich mierzony między innymi dodatkowymi świadczeniami udzielanymi pracownikom czy stwarzanie możliwości podnoszenia kwalifikacji i zdobywania wykształcenia. Wsparcie będzie polegało na ulgach podatkowych i preferencjach w dostępie do kredytów i pożyczek.

- We wsparcie dla przedsiębiorców konieczne jest zaangażowanie spółek samorządu, których celem istnienia jest rozwój regionalny. Konieczna jest współpraca z administracją państwową, ponieważ tylko kompleksowe i wspólne działania zagwarantują zrównoważony i odpowiedzialny rozwój gospodarczy.
- **Wspieranie inicjatyw i branż przemysłowych, które mają perspektywę dynamicznego wzrostu w przyszłości.** Ograniczenia wynikające z wysokości środków finansowych oraz możliwości organizacyjne zmuszają do ukierunkowania wsparcia w określonych obszarach. Należy tworzyć korzystny klimat dla rozwoju całej gospodarki, natomiast szczególną aktywność należy koncentrować na ściśle wybranych kierunkach. Konieczne jest wspieranie tych gałęzi przemysłu, które są siłą napędową regionu lub takich, które w niedalekiej przyszłości mogą nimi zostać. Obok wskazanej już wcześniej branży związanej z wydobywaniem i przetwarzaniem miedzi i innych surowców należy się skoncentrować na wspieraniu tak zwanych inteligentnych specjalizacji. Szczególna uwaga zostanie zwrócona na branże: chemiczną, farmaceutyczną, motoryzacyjną. Na wsparcie będą mogły liczyć podmioty funkcjonujące w branży zajmującej się elektromobilnością, sektor spożywczy produk-

jący żywność wysokiej jakości. Z punktu widzenia gospodarczego ważne jest również wsparcie sektora IT, w tym zwłaszcza rozwiązania z zakresu wsparcia zarządzania miastem, tzw. smart cities, programowanie na potrzeby przemysłu czy zastosowanie mechatroniki i robotyki.

- **Wsparcie działalności uzdrowiskowej.** Działalność uzdrowiskowa ma istotne znaczenie dla gospodarki Dolnego Śląska. Działania samorządu muszą być skierowane na rozwiązywanie kluczowych problemów związanych z tą gałęzią gospodarki. Ogromnym wyzwaniem jest spełnienie norm jakości powietrza i walka z jego zanieczyszczeniem, zwłaszcza w kontekście przekraczanych stężeń pyłów zawieszonych PM 10 i PM 2,5. Konieczne jest również zagwarantowanie odpowiedniego dofinansowania przedsiębiorstw uzdrowiskowych, umożliwiającego podnoszenie standardu bazy pobytovej i leczniczej, co będzie wiązało się z rozszerzeniem działalności i zwiększaniem przychodów. Z uwagi na znaczenie sektora uzdrowiskowego dla wielu miejscowości oraz tysięcy miejsc pracy, uzasadnione jest pozostawienie przedsiębiorstw uzdrowiskowych w rękach publicznych.
- **Stworzenie sprzyjających warunków dla funkcjonowania siedzib dużych firm gospodarczych na terenie Dolnego Śląska.** Należy dotożyć wszelkich starań, aby siedziby dużych firm nie były przenoszone do innych regionów, a nawet, aby duże firmy mające swoje siedziby w innych regionach Europy decydowały się na przenoszenie swoich siedzib na Dolny Śląsk. Należy zatem stale monitorować sytuację i nastroje panujące w danym kraju, aby móc wykorzystać szansę na przyciągnięcie kolejnych firm na Dolny Śląsk.

Wspierając przedsiębiorców, będziemy:

- Budować hale przemysłowe pod wynajem dla innowacyjnych przedsiębiorstw, start-up'ów produkcyjnych nie posiadających zdolności do uruchomienia procesu produkcji oraz stosować preferencyjne stawki

najmu dla tychże spółek.

- Budować regionalne centra R&D wraz z ośrodkami doskonalenia zawodowego. Regionalne centra R&D dedykowane wybranym przemysłom (zgodnym z inteligentnymi specjalizacjami regionu) powstawałyby w formule PPP.
- Będziemy działać w ramach Programu Inteligentna Kopalnia, który ma za zadanie rozwój produktów umożliwiających osiągnięcie przez polski przemysł istotnej pozycji na światowym rynku maszyn górniczych i budowlanych, zwiększenie stopnia wykorzystania potencjału kopalni poprzez wprowadzanie zaawansowanych technologii, zaprojektowanie i wyprodukowanie nowej generacji maszyn i urządzeń dla przemysłu wydobywczego, wykorzystanie potencjału i doświadczenia Polski w sektorze wydobywczym na rynkach zagranicznych, wypełnienie potencjalnej luki kadrowej poprzez robotyzację i automatyzację procesów

ROLNICTWO I ROZWÓJ WSI NA DOLNYM ŚLĄSKU

Rolnictwo to jest jeden z najważniejszych kierunków rozwoju gospodarczego Polski. Postawienie na rozwój obszarów wiejskich oznacza szersze wykorzystanie zasobów polskiego rolnictwa i polskiej wsi. Program rolny nie dotyczy jednak samego rolnictwa, ale ma na celu przede wszystkim przywrócenie rangi i znaczenia obszarów wiejskich, które zaczęły być marginalizowane. Chcemy rozwijać wieś w zakresie infrastruktury technicznej i drogowej, odtworzyć usługi publiczne – komunikację, przedszkola, szkoły, placówki służby zdrowia.

CO ZROBILIŚMY DLA ROLNIKÓW I WSI DOLNEGO ŚLĄSKA

WSPARCIE EKSPORTU – Rząd wspiera rozwój polskiego rolnictwa oraz eksport produktów rolno-spożywczych. W 2017 roku wartość eksportu produktów rolno-spożywczych osiągnęła rekordowy poziom ponad 27 miliardów euro. Rząd kontynuuje dążenia do wyrównania dopłat bezpośrednich dla polskich rolników do poziomu porównywalnego z tymi, jakie otrzymują rolnicy w Niemczech czy Francji. Wstrzymaliśmy na 5 lat sprzedaż państwowej ziemi, dając rolnikom możliwość dzierżawy na korzystnych warunkach zgodnie z przeznaczeniem. Podjęliśmy działania w celu poprawy kompetencji, umiejętności i wiedzy producentów rolnych, w tym w ramach powołanego Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa.

DOTACJE DLA ROLNIKÓW – Kluczowym programem przeciwdziałania stratom w rolnictwie jest program dotowanych ubezpieczeń upraw rolnych – dotacje w wysokości 65 % składki do 1 ha i 65 % składki do 1 sztuki zwierząt gospodarskich, na które w budżecie na 2017 rok zapewniono 918

mln złotych. Kwota ta będzie corocznie wzrastała. Działania te znacząco zabezpieczają producentów rolnych przed skutkami klęsk żywiołowych.

OBNIŻENIE WIEKU EMERYTALNEGO – Z podwyższenia świadczeń emerytalno-rentowych do wysokości 1 tys. zł skorzystało ponad 340 tys. rolników. Dodatkowo, obniżyliśmy podniesiony przez rząd PO-PSL wiek emerytalny dla rolników do 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn.

DEKONCENTRACJA NIERUCHOMOŚCI – Na bazie Agencji Rynku Rolnego i Agencji Nieruchomości Rolnych powstał Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, który ma przeciwdziałać nadmiernej koncentracji nieruchomości rolnych, a także zapewniać prowadzenie działalności rolniczej przez osoby o odpowiednich kwalifikacjach. Nowa instytucja ułatwia rolnikom dostęp do zakupu lub dzierżawy ziemi oraz pomaga w zdobywaniu nowych rynków. Rozwiązanie to zapewnia przejrzystą strukturę obsługi rolników i ogranicza biurokrację.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

Region dolnośląski to obszar korzystny dla rolnictwa, wskazuje na to wysoki wskaźnik rolniczej przestrzeni produkcyjnej wynoszący 74,9 punkty. Jest to wyższy wskaźnik niż przeciętnie dla Polski (66,6 punktów). Zarówno jakość i przydatność rolnicza, jak i agroklimat, rzeźba terenu i warunki wodne są zadowalające dla prowadzenia działalności rolniczej. Warunki agrometeorologiczne sprawiają, iż Dolny Śląsk jest jednym z uprzywilejowanych regionów Polski, jeśli chodzi o rolnictwo. Podstawowe znacznie w uprawie zbóż ma pszenica oraz kukurydza na ziarno, mniej uprawia się niż w innych rejonach kraju, jęczmienia i żyta.

W strukturze organizacji produkcji roślinnej zwraca uwagę znaczący udział rzepaku i rzepiku. Korzystne warunki glebowo-klimatyczne regionu dolnośląskiego nie przekładają się natomiast na wielkość produkcji ogrod-

niczej. W roku 2014 dolnośląskie zajmowało 8 lokatę pod względem powierzchni upraw drzew owocowych.

Dlatego przed samorządem województwa stoi olbrzymie wyzwanie w postaci maksymalnego wykorzystania potencjału rolniczego regionu i rozwinięcia tego sektora lokalnej gospodarki.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA ROLNIKÓW I WSI DOLNEGO ŚLĄSKA

- Będziemy ułatwiać dostęp gospodarstw rolnych (zwłaszcza małych) do nowych technologii w celu poprawy konkurencyjności.
- Będziemy wspierać tworzenie programów na rzecz inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój.
- Będziemy wspierać sektor hodowców warzyw i owoców.
- Będziemy dbać o zwiększenie wydajności rolnictwa oraz jego unowocześnienie, racjonalizację produkcji i optymalne wykorzystanie czynników produkcji, zwłaszcza siły roboczej.
- Będziemy wspierać działania zmierzające do stabilizacji rynków artykułów rolnych poprzez odpowiednie zapewnienie zaopatrzenia w produkty rolne oraz poprzez zapewnienie rozsądnych cen dla konsumentów.
- Będziemy wspierać powstawanie nowych przedsiębiorstw oraz inwestycji w rozwój nowoczesnych gospodarstw rolnych.
- Będziemy promować produkty lokalne, które stanowią ważny element rozwoju obszarów wiejskich.
- Będziemy wspierać rolnictwo ekologiczne, opierające się na zrównoważonej produkcji roślinnej i zwierzęcej i wykorzystujące w niej jedynie środki pochodzenia naturalnego, niepodlegające żadnym metodom przetwarzania, dbające o żyzność gleby i zdrowie zwierząt oraz wytwarzając przy tym produkty wysokiej jakości.

- Będziemy zachęcać rolników do tradycyjnych, mechanicznych i fizycznych metod upraw,
- Będziemy wspierać sektor agroturystyczny.
- Będziemy sprzyjać rozwojowi produkcji ogrodniczej na Dolnym Śląsku.
- Będziemy kontynuować i rozwijać zainicjowany w 2017 r. program Samorządu Województwa i Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu (w oparciu o ustawę o zasadach prowadzenia polityki rozwoju) „Dolny Śląsk – Zielona Dolina Żywności i Zdrowia”.
- Będziemy wspierać rozwój hodowli bydła w szczególności na terenie Pogórza Sudeckiego.
- Będziemy w ramach projektów lokalnych zmierzać zarówno do stymulowania dalszego wzrostu produkcji jak i tworzenia bazy lokalnego przetwórstwa, wytwarzającego żywość wysokiej jakości.
- Będziemy wspierać hodowlę zwierząt akwakultury,
- Będziemy wspierać sprzedaż bezpośrednią produktów pochodzenia zwierzęcego – legalna żywność lokalna.
- Będziemy wspierać rozwój zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego poprzez tworzenie innowacyjnych rozwiązań sieciowych (klastry, kooperatywy spożywcze), nastawionych na wytwarzanie żywności trzeciej generacji (żywności funkcjonalnej, suplementów diety).
- Będziemy wspierać produkcję soi.
- Zapewnimy obszarom wiejskim odpowiednią ilość i jakość wody poprzez retencję i racjonalne gospodarowanie jej zasobami.
- Wesprzemy wzrost intensywności produkcji i poprawę technologii w gospodarstwach towarowych zorientowanych na rynek.
- Udzielimy wsparcia na rzecz modernizacji gospodarstw, umożliwiającej wzrost wydajności pracy w sytuacji wzrastającego deficytu siły roboczej, szczególnie w gospodarstwach młodych rolników.
- Wesprzemy rozwój rolnictwa precyzyjnego jako odpowiedź na wzrost wymagań środowiskowych i wysokie koszty w rolnictwie.

- Wsprzemy integrację społeczności obszarów wiejskich, szersze upowszechnianie wiedzy wśród rolników i nie rolników o uwarunkowaniach i uciążliwości produkcji rolnej na wsi,
- Zapewnimy rozwój turystyki na obszarach wiejskich, wykorzystującej zasoby przyrodnicze i historyczno-kulturowe regionu.
- Wsprzemy wytwarzanie żywności jakościowej, określanej jako tradycyjna, regionalna, ekologiczna, poprzez promowanie małego przetwórstwa, krótkich łańcuchów dostaw oraz rolniczego handlu detalicznego.

ZRÓWNOWAŻONY TRANSPORT NA DOLNYM ŚLĄSKU I POŁĄCZENIA KRAJOWE

Dobrze rozwinięta sieć dróg krajowych i lokalnych jest niezbędnym warunkiem dla budowania trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego. Sieć dróg jest jak układ krwionośny, któremu organizm musi dostarczyć tlen nawet do najdalszych części swojego ciała. Dlatego podczas rządów Prawa i Sprawiedliwości zdecydowanie przyspieszyła realizacja inwestycji drogowych, które mają bezpośredni wpływ na rozwój Polski.

CO ZROBILIŚMY DLA TRANSPORTU DOLNEGO ŚLĄSKA

DROGI LOKALNE – Dodatkowe 500 mln zł na drogi lokalne w stosunku do tego, co było zaplanowane w budżecie. Kwota jaką otrzyma województwo dolnośląskie w ramach dodatkowych funduszy na drogi lokalne dla województw wynosi 29 mln zł.

INWESTYCJE NA KOLEI – W ciągu ostatnich dwóch lat przebudowano ok. 707 km linii kolejowych, co stanowi ponad 141% planu założonego na koniec 2017 roku. Dzięki działaniom rządu PiS na Dolnym Śląsku prowadzony jest szereg prac, m.in. na liniach towarowych Wrocław-Gniezno czy Wrocław-Jelenia Góra. Wartość dofinansowania wynosi łącznie prawie 2 miliardy złotych. W ramach prac zmodernizowane zostaną linie kolejowe, sieć trakcyjna oraz urządzenia sterowania ruchem kolejowym – wzrośnie szybkość, standard i bezpieczeństwo podróży, a przez to zwiększy się komfort podróży pasażerów i drożność przewozów towarowych.

ELEKTROMOBILNOŚĆ – Rząd opracował Plan Rozwoju Elektromobilności oraz projekt Funduszu Niskoemisyjnego Transportu, który przyczyni się do poprawy jakości życia w polskich miastach poprzez zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza, obniżenie hałasu oraz poprawę komfortu pasażerów. Dzięki inwestycjom ze środków funduszu możliwy będzie m.in. rozwój sieci punktów ładowania dla samochodów elektrycznych, co jest konieczne dla wzrostu liczby tych pojazdów w Polsce. W ramach POiŚ realizowany jest projekt dotyczący modernizacji floty taboru tramwajowego we Wrocławiu pod względem polepszenia efektywności energetycznej oraz zapewnienia dostępności dla osób o ograniczonej sprawności poruszania się za kwotę 310,53 mln zł. Pilotaż programu E-mobilność w województwie dolnośląskim obejmie następujące miasta: Jawor, Lubin, Polkowice, Środa Śląska, Świdnica, Wrocław, Zgorzelec.

DROGI W ROZSĄDNEJ CENIE – Do budowy nowych dróg rząd podchodzi strategicznie. Dzięki wprowadzonym zmianom dotyczącym przetargów i umów, środki publiczne na budowę dróg są wydatkowane bardziej racjonalnie. Skończyły się czasy, gdy w Polsce budowało się jedne z najdroższych autostrad i dróg ekspresowych. Rząd przygotował przepisy dotyczące m.in. uproszczenia oraz przyspieszenia prac na kolei, dzięki wprowadzonym zmianom poprawia się konkurencyjność transportu kolejowego.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

Sieć drogowa województwa Dolnego Śląska należy do najgęstszych w kraju. To oznacza jednocześnie, że trzeba ponosić stosunkowo wysokie nakłady na jej bieżącą konserwację kosztem innych wydatków (np. inwestycyjnych). Gęsta sieć kolejowa w regionie daje możliwość większego wykorzystania kolei w transporcie surowców i produktów przy jednocze-

snym ograniczaniu (tam, gdzie jest to możliwe) transportu samochodowego. Jako pozytywny trend należy ocenić widoczny w ostatnich latach wyraźny wzrost ruchu we Wrocławskim Porcie Lotniczym, w tym lotów zagranicznych, a to przy posiadaniu mniejszych lotnisk w innych miastach województwa oraz tendencjach światowych daje możliwości rozwojowe transportu lotniczego w regionie. Natomiast mimo znacznego potencjału, jaki daje rzeka Odra, w bardzo niewielkim stopniu wykorzystany jest transport rzeczny.

W 2018 roku rząd przeznaczył ok. **76,2 mln zł** na **budowę lub przebudowę dróg gminnych i powiatowych** oraz węzłów łączących te drogi z drogami wyższego rzędu. W tej kwocie, 29,3 mln zł pochodzi z Rządowego Programu na rzecz rozwoju oraz konkurencyjności regionów poprzez wsparcie lokalnej infrastruktury drogowej. Na liście podstawowej projektów wybranych do dofinansowania znalazły się drogi lokalne:

- **w powiatach:** lubińskim, złotoryjskim, trzebnickim, oleśnickim,
- **w gminach:** Prochowice, Bardo, Polkowice, Lwówek Śląski, Góra, Świdnica i Zgorzelec.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA TRANSPORTU DOLNEGO ŚLĄSKA

- Przebudujemy linię kolejową w aglomeracji sudeckiej oraz w Legnicko-Głogowskim Obszarze Funkcjonalnym.
- Wybudujemy obwodnicę miasta Oława.
- Wybudujemy obwodnicę miasta Strzelin.
- Dokończymy inwestycję S8 Wrocław – Kłodzko aż do granicy z Czechami (najbardziej wypadkowa trasa na Dolnym Śląsku).
- Dokończymy Wschodnią Obwodnicę Wrocławia.
- Zmodernizujemy linie tramwajowe i tabor tramwajowy we Wrocławiu.

- Deklarujemy wsparcie finansowe dla opracowania nowego E-busa wraz z infrastrukturą oraz dla jego zakupów przez samorządy.
- Deklarujemy wsparcie regulacyjne (ustawa o elektromobilności).
- Deklarujemy warsztaty dla samorządów dedykowane elektromobilności.
- Deklarujemy wsparcie w opracowaniu planów rozwoju i wdrażania elektromobilności.

SZKOLNICTWO WYŻSZE I EDUKACJA NA DOLNYM ŚLĄSKU

Edukacja i szkolnictwo wyższe stoją aktualnie przed nowymi wyzwaniami. Po latach zapóźnień i nieudanych reform, rząd Prawa i Sprawiedliwości podjął się odpowiedzialnego zadania przemodelowania struktury edukacji i szkolnictwa wyższego tak, aby efektywnie odpowiadała ona na potrzeby rynku i nowe wyzwania. Dzieci i młodzież stanowią naszą przyszłość – to wielopokoleniowa sztafeta wzajemnej troski społecznej, w której dbając o wykształcenie młodych, zapewniamy im oraz sobie samym dobry rozwój kraju. Dobre edukacja i szkolnictwo to gwarancja poprawy jakości naszego życia i rozwoju całego społeczeństwa.

CO ZROBILIŚMY DLA SZKÓŁ I UCZELNII DOLNEGO ŚLĄSKA

REFORMA EDUKACJI – Przeprowadziliśmy kompleksową reformę edukacji, przywracając ośmioklasową szkołę podstawową oraz likwidując gimnazja. Przekształcenia te w ciągu dwóch lat przyniosą 10 tys. dodatkowych etatów dla nauczycieli. Dostosowano także programy nauczania do współczesnych wyzwań cywilizacyjnych, m.in. w zakresie cyfryzacji oraz przywrócono pełny kurs lekcji historii. Ponadto wychodząc naprzeciw oczekiwaniom społecznym zniesiono obowiązek szkolny dla 6-latków. O **17 768** w porównaniu do ubiegłego roku wzrosła liczba etatów nauczycieli w publicznych i niepublicznych przedszkolach, szkołach oraz placówkach. **W tym w województwie dolnośląskim o 469 wzrosła liczba etatów nauczycieli zatrudnionych na podstawie Karty Nauczyciela.**

Na Dolny Śląsk zostało przekazanych w 2018 r. dodatkowo 89 mln zł na podwyżki dla nauczycieli.

WIĘCEJ PIENIĘDZY NA SZKOŁY – Zwiększono nakłady na wyposażenie pracowni szkolnych, zakup sprzętu i modernizację pomieszczeń – samorządy otrzymały o 313 mln zł wyższą subwencję oświatową. Rządowy program „Aktywna Tablica” w ciągu trzech lat pozwoli wyposażyc szkoły w nowoczesne urządzenia multimedialne – w latach 2014-2020 na wyposażenie szkół w nowoczesne pomoce dydaktyczne oraz narzędzia cyfrowe przeznaczone zostały środki w wysokości od 140 tys. do 200 tys. zł na szkołę. Od 2016 roku do dolnośląskich bibliotek publicznych, szkolnych i pedagogicznych na zakup nowości wydawniczych trafiło **4,1 mln zł** w ramach wsparcia z „Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa”.

SZKOŁY BRANŻOWE – By dopasować system edukacji do potrzeb rynku pracy utworzono szkoły branżowe, które we współpracy z pracodawcami przygotowują do rozpoczęcia kariery w konkretnych zawodach. W regionach podejmowane są działania w celu podniesienia efektywności kształcenia uczniów w zakresie przedmiotów przyrodniczych oraz matematycznych, w tym nauczanie oparte na metodzie eksperymentu w „Modułowych pracowniach przyrodniczych” – 107 dolnośląskich szkół utworzyło takie pracownie. Szacuje się, że z dotacji skorzysta jeszcze 221 szkół. Do 2022 roku region Dolnego Śląska na powyższe działania otrzyma dodatkowo blisko 116,18 mln zł.

KONSTYTUCJA DLA NAUKI – Rząd realizuje także reformę szkolnictwa wyższego, która podniesie poziom nauczania, zwiększy współpracę między nauką, a biznesem oraz poprawi model finansowania badań naukowych. Dzięki temu możliwy będzie efektywny rozwój małych i dużych ośrodków akademickich. Planowany jest zdecydowany wzrost nakładów finansowych na szkolnictwo wyższe i naukę – w 2018 roku budżet na ten cel zwiększy się o miliard złotych.

OGÓLNOPOLSKA SIEĆ EDUKACYJNA – Na Dolnym Śląsku w technologii informacyjno-komunikacyjne wyposażonych zostało już 125 szkół. Planowane jest wsparcie kolejnych 252. Ze szkoleń skorzystało już 816 nauczycieli, a kolejnych 1700 objętych zostanie tą formą wsparcia. Ogólnopolska Sieć Edukacyjna to szybki, bezpieczny i bezpłatny Internet w każdej szkole – wdrożenie rządowego projektu OSE stanowić będzie cywilizacyjną zmianę dla polskich szkół. W województwie dolnośląskim do tej pory projektem objęto 568 szkół, a kolejne 367 szkół zostanie przyłączonych do szerokopasmowego Internetu w najbliższej przyszłości.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

Główny potencjał dla tworzenia kapitału ludzkiego w województwie stanowią **33 uczelnie**, w których kształcą się **127,6 tys. studentów** (9,4% studentów w skali kraju), co plasuje województwo dolnośląskie na 4. pozycji w Polsce. W samym Wrocławiu jest 25 szkół wyższych, w których uczy się ponad 119,6 tys. studentów, co stanowi 8,8% wszystkich studentów w Polsce. Czwarła w kraju, pod względem liczby studentów w roku akademickim 2016/2017, **Politechnika Wroclawska** ma ponad 34 tys. studentów, zaś dziewiąty Uniwersytet Wroclawski – 26 tys. studentów.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA SZKÓŁ I UCZELNII DOLNEGO ŚLĄSKA

- Będziemy wspierać współpracę samorządów powiatowych z działającymi w regionie spółkami Skarbu Państwa w zakresie tworzenia wspólnych programów kształceniowych dla uczniów lokalnych szkół ponadpodstawowych w celu poprawy jakości i lepszego wykorzystania kapitału ludzkiego w regionie.

- Będziemy wspierać współpracę w kształceniu uczniów szkół ponadpodstawowych z firmami spełniającymi wymogi nowej SSE.
- Będziemy wspierać markę i znaczenie Wrocławia jako ośrodka akademickiego, co nie powinno zakłócać rozwoju mniejszych ośrodków akademickich. Należy wspierać infrastrukturę oraz aktywność naukową pozawrocławskich uczelni. Wzmocni to znaczenie ośrodków subregionalnych i powstrzyma odpływ młodzieży do większych ośrodków miejskich. Działania te mają ułatwić i upowszechnić dostęp do edukacji i nauki na poziomie szkolnictwa wyższego.
- Podniesiemy poziom kształcenia w instytucjach edukacyjnych. Będziemy wspierać regionalne specjalności edukacyjne i naukowo-badawcze oraz specjalności obejmujące nową technikę i technologię. Sprzyjać to będzie zwalczaniu bezrobocia, poprzez zdobywanie kwalifikacji niezbędnych na rynku pracy. W tym celu niezbędna jest współpraca Samorządu Województwa ze środowiskiem akademickim i podmiotami gospodarczymi.
- Zwiększymy różnorodność form kształcenia, w tym kształcenia ustawicznego. Ważne jest wprowadzenie technologii informacyjnych jako narzędzi jakościowych zmian w edukacji. Będzie to służyć budowie społeczeństwa informacyjnego. Potrzebne jest m.in. pogłębienie współpracy dolnośląskiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli z samorządami gminnymi i powiatowymi oraz finansowanie zdobywania nowych kwalifikacji przez nauczycieli. Warto również inwestować w nowoczesne narzędzia edukacyjne, podnoszące atrakcyjność poszczególnych form kształcenia.
- Będziemy wspierać współpracę uczelni wyższych, instytutów badawczych z przedsiębiorcami, w celu transferu technologii i komercyjnego wykorzystania badań naukowych.

RODZINY DOLNEGO ŚLĄSKA W CENTRUM UWAGI

Rodzina to najważniejsza jednostka społeczeństwa. To właśnie najbliżsi – dzieci, rodzice, dziadkowie – w sposób bezpośredni dbają o siebie nawzajem. Wsparcie dla rodzin – to najlepsza forma rozwoju społeczeństwa. Nikt nie zadba o polskie dzieci lepiej niż ich najbliżsi i nikt nie zdoła efektywniej zaopiekować się seniorami niż oni. Prawo i Sprawiedliwość rozumie, że najważniejszym zadaniem jest wsparcie przez władze samorządowe roli jaką realizują polskie rodziny.

CO ZROBILIŚMY DLA RODZIN DOLNEGO ŚLĄSKA

RODZINY – Dzięki programowi **Rodzina 500+** poprawiła się jakość życia polskich rodzin, które te pieniądze przeznaczają przede wszystkim na edukację, rozwój i wypoczynek dzieci. Program w województwie dolnośląskim objął **ponad 157 tysięcy dzieci**, w **ponad 225 tysiącach rodzin**. To łącznie **2,68 miliarda złotych przeznaczonych dla samego Dolnego Śląska**.

DZIECI - W ramach programu **Wyprawka 300+** przeznaczymy **1,4 miliarda złotych** dla dzieci w wieku szkolnym. Wypłacana jednorazowo pomoc na zakup podręczników i wyprawki istotnie odciąży polskich rodziców. Kolejne **33 miliony złotych** wyniosło dofinansowanie projektu w ramach programu **Maluch+**. Dzięki wsparciu Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej powiększyły się żłobki na Dolnym Śląsku, a także powstało **12 nowych placówek w gminach**, które dotychczas nie posiadały tego typu jednostek. Nowe miejsca dla dzieci to także nowe miejsca pracy dla opiekunów.

SENIORZY – Dokonaliśmy zmian w programie **Senior+**. Za kwotę **7 milionów złotych** dofinansowano **14 istniejące** placówki oraz stworzono

17 Dziennych Domów Seniora – wykonano remont i rozbudowę, a także zakupiono nowy sprzęt użytkowy i medyczny. Placówki te dają osobom starszym możliwość aktywnego spędzenia czasu w ciągu dnia oferując opiekę i rozrywkę. Ponadto w 2017 roku ruszył program **Opieka 75+**, w ramach którego **13,5 tys.** seniorów z gmin do **20 tys.** mieszkańców otrzyma dostęp do usług opiekuńczych i specjalistycznych. Budżet pierwszej edycji programu wynosi **57,4 mln zł.**

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA RODZIN DOLNEGO ŚLĄSKA

- Będziemy wspierać rozwiązania wprowadzane przez rząd centralny służące rozwojowi ekonomii społecznej i solidarnej, będącej przejawem aktywności obywatelskiej, która przez działalność ekonomiczną i pożytku publicznego integruje zawodowo i społecznie osoby zagrożone marginalizacją.
- Zwiększymy liczbę placówek opieki społecznej, szczególnie na terenach wiejskich.
- Poprawimy standardy funkcjonujących już placówek pomocowych.
- Będziemy wspierać wolontariat i organizacje pozarządowe działające na rzecz dolnośląskich rodzin, dzieci i seniorów oraz dążące do aktywizacji społecznej i gospodarczej osób w wieku poprodukcyjnym.
- Wprowadzimy w gminach tzw. Becikowe gminne, czyli wypłaty 1000 zł jednorazowo przy narodzinach dziecka.
- Stworzymy wspólną platformę wymiany doświadczeń i dobrych praktyk pomiędzy poszczególnymi samorządami.
- Będziemy podejmować wspólne działania z administracją rządową i samorządami lokalnymi zmierzające do aktywizacji społecznej i zawodowej seniorów (także przez wsparcie kampanii i programów realizowa-

nych przez Ministerstwo Rodziny, np. programu Senior+, ASOS),.

- Będziemy wspierać rozwiązania służące seniorom wprowadzane przez rząd, np.: program Lekki 75+.
- Będziemy wspierać realizację programu dziennych domów opieki nad osobami starszymi w każdym powiecie.

WSPARCIE DLA POTRZEBUJĄCYCH SZCZEGÓLNEJ OPIEKI

Artykuł 68. Konstytucji, najważniejszego aktu prawnego w Polsce, mówi, że „władze publiczne są obowiązane do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom, kobietom ciężarnym, osobom niepełnosprawnym i osobom w podeszłym wieku”. Te grupy wymagają szczególnego zainteresowania i wsparcia zarówno w formie działań docelowych, ale także zmian systemowych, np. dostosowania przestrzeni publicznej do ich potrzeb. Wiele z tych zadań spoczywa na barkach władz samorządowych.

CO ZROBILIŚMY DLA POPRAWY DOSTĘPNOŚCI

PROGRAM DOSTĘPNOŚĆ+ – To skierowany do samorządów program, którego celem jest dostosowanie przestrzeni publicznej oraz innych obszarów życia społecznego do potrzeb osób z różnego rodzaju ograniczeniami. Program obejmuje osoby niepełnosprawne, niewidome, niesłyszące, ludzi starszych, z małymi dziećmi, kobiety w ciąży i osoby podróżujące z bagażami. „Dostępność+” to dostępność w: architekturze (dostosowane wejścia, windy, podjazdy, barierki, toalety), transporcie (zakup nowego taboru transportu miejskiego), edukacji (wyposażenie, pomoce dydaktyczne), cyfryzacji (dostosowanie stron internetowych urzędów, programy TV z audiodyskrycją oraz napisami), legislacji (dostosowanie przepisów, tak aby zmiany dla osób z ograniczeniami były ciągłe, np. wymogi dotyczące budowy nowych mieszkań, bądź zakupu taboru miejskiego).

GMINY, SZKOŁY I PRZEDSZKOLA, MIESZKANIA BEZ BARIER – „100 gmin bez barier” to konkurs, na który zostanie przeznaczonych 300 mln zł; z kolei „200

szkół i przedszkoli bez barier” to konkurs, na który zostanie przeznaczonych 400 mln zł. Dodatkowo min. 20% mieszkań budowanych w ramach programu Mieszkanie+ będzie dostępnych dla osób o szczególnych potrzebach.

PROGRAM ZA ŻYCIEM – Stanowi realne wsparcie dla rodzin osób z niepełnosprawnościami. Obejmuje kompleksowe rozwiązania: od wsparcia kobiet w ciąży, wczesnego wspomaganie dziecka i jego rodziny, spełniania potrzeb rehabilitacyjnych i mieszkaniowych. W ramach programu wprowadzono m.in. koordynowaną opiekę nad kobietą w ciąży i dzieckiem, rozwijana jest sieć mieszkań chronionych.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

Priorytetem przedstawicieli PiS w ramach samorządu woj. dolnośląskiego będzie zaangażowanie się w realizację rządowego Programu „Dostępność+” poprzez nawiązanie aktywnej współpracy z koordynatorami szczegółowych działań, przewidzianych w Programie oraz wykonanie wszelkich aktywności, które z perspektywy samorządów lokalnych będą miały wpływ na efektywne wdrożenie inicjatyw Programu.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA POPRAWY DOSTĘPNOŚCI

- wprowadzimy wraz z samorządami lokalnymi oraz administracją rządową rozwiązania umożliwiające załatwianie spraw urzędowych drogą elektroniczną,
- zwiększymy aktywizację zawodową i przedsiębiorczości osób niepełnosprawnych.

OPIEKA ZDROWOTNA NA DOLNYM ŚLĄSKU

Ochrona zdrowia to jedno z najtrudniejszych zadań jakie stoją przed polskim rządem i samorządem. Złożony system wymaga poprawy w wielu obszarach, które są ze sobą ściśle powiązane. Rząd Prawa i Sprawiedliwości zatrzymał negatywne skutki reform poprzednich lat i ponownie wziął odpowiedzialność za zdrowie Polaków. Teraz, konieczne są kolejne kroki. Więcej środków na zdrowie oraz nowy system finansowania szpitalnictwa niosą szansę na realną, korzystną zmianę w ochronie zdrowia. Aby osiągnąć ten cel konieczne jest pełne zaangażowanie samorządów, które w sposób bezpośredni odpowiadają za funkcjonowanie wielu kluczowych placówek służby zdrowia. To samorząd będzie potrafił najlepiej wykorzystać dostępne możliwości.

CO ZROBIŁYMY DLA SŁUŻBY ZDROWIA DOLNEGO ŚLĄSKA

PROGRAM LEKI 75+ – Od momentu uruchomienia przez rząd Prawa i Sprawiedliwości programu bezpłatnych leków dla seniorów 75+, osoby starsze otrzymały bezpłatnie prawie 50 mln opakowań leków. Z programu skorzystało 2,2 mln seniorów. Lista bezpłatnych leków jest sukcesywnie poszerzana, co ma znaczący wpływ na poprawę jakości życia osób chorych m.in. na nadciśnienie tętnicze, chorobę niedokrwienną serca, cukrzycę czy chorobę Parkinsona – czyli typowe choroby związane z wiekiem.

KOMPLEKSOWE LECZENIE W SIECI SZPITALI – W 2017 r. rząd Prawa i Sprawiedliwości przeprowadził reformę szpitali i doprowadził do objęcia pacjentów przez jeden szpital kompleksową opieką od leczenia szpitalnego,

przez rehabilitację, po wizytę kontrolną. Powstało też 100 nowych przychodni nocnej i świątecznej opieki lekarskiej. Obecnie każdy, kto potrzebuje pomocy (nawet osoba nieubezpieczona), może – bez obaw o negatywną weryfikację w systemie eWUŚ – udać się do lekarza rodzinnego. Szybsza diagnoza to szybsze rozpoczęcie leczenia. Takie działanie ma wpływ na poprawę zdrowia pacjentów.

ZATRZYMANIE PRYWATYZACJI – Rząd powstrzymał prywatyzację i komercjalizację szpitali narzuconą w 2011 roku – miała ona zmniejszyć zadłużenie zakładów opieki zdrowotnej i zwiększyć odpowiedzialność jednostek samorządu terytorialnego za szpitale – w praktyce jednak nie doprowadziła do poprawy sytuacji. Rząd Prawa i Sprawiedliwości cofnął złe decyzje poprzedników, które zmierzały do szkodliwego wycofywania się państwa z odpowiedzialności za służbę zdrowia. Dzięki dekomercjalizacji szpitali zachowa ona publiczny charakter.

LEPSZE FINANSOWANIE ZDROWIA – W 2017 r. Rząd zwiększył budżet na zdrowie o 6 mld zł. Podjął także historyczną decyzję o stopniowym zwiększeniu nakładów na ochronę zdrowia do 6% PKB w 2024 roku.

PAKIET SZUMOWSKIEGO – Realizowany obecnie pakiet zmian w służbie zdrowia to kilka kluczowych dla polskiej służby zdrowia założeń: uruchomienie Narodowej Sieci Onkologii oraz Narodowego Programu Zdrowego Serca; rzeczowy dialog z zawodami medycznymi i zwiększenie liczby kształconych kadr medycznych oraz działania zapobiegające ich wyjazdom do pracy za granicę; nowe Standardy Opieki Okołoporodowej; oraz dalsze zwiększanie nakładów na ochronę zdrowia (w 2019 roku wydatki publiczne na ochronę zdrowia po raz pierwszy w historii wyniosą ok. 100 miliardów złotych), zmniejszenie biurokracji w ochronie zdrowia (poprzez cyfryzację usług medycznych czy wprowadzenie sekretarek medycznych); dalsze inwestycje w zdrowie, medycyna szkolna, monitoring przewoźników leków - walka z mafiami lekowymi.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

Duża liczba szpitali na Dolnym Śląsku oraz ich rozproszenie w zakresie podmiotów je tworzących, powoduje znaczące zróżnicowanie jakości tych jednostek, wynikające z posiadanej bazy lokalowej oraz infrastruktury i wyposażenia. Najistotniejszy na to wpływ ma ich obecna sytuacja finansowa oraz stan budynków, w tym dostosowanie ich do aktualnych wymogów. Powoduje to sytuację, w której placówki z dobrą kondycją finansową i nową lub stosunkowo nową bazą, zdecydowanie dystansują jednostki funkcjonujące w starych, często ponad 100-letnich budynkach. W dużej mierze przekłada się to na ich kondycję finansową i możliwości rozwoju. Takie rozwarstwienie w sytuacji poszczególnych szpitali przekłada się negatywnie na możliwości tworzenia spójnego systemu całościowego zabezpieczenia na poziomie województwa czy też miasta Wrocławia.

Braki w kadrze medycznej są jednym z największych problemów dla funkcjonowania systemu opieki zdrowotnej, szczególnie w kontekście migracji lekarzy i pielęgniarek za granicę. Nie podejmowanie pracy w zawodzie przez wyedukowane pielęgniarki, co przy sytuacji starzenia się i odchodzenia na emeryturę obecnych kadr, powoduje istotne zakłócenia w zabezpieczeniu zdrowotnym pacjentów.

Kluczowym problemem zdrowotnym, który będzie się zwiększał w kolejnych latach, jest opieka nad osobami w wieku podeszłym, zarówno w zakresie systemu opieki zdrowotnej, jak i systemu opieki społecznej. Zapotrzebowanie na usługi musi przybierać formę rozwiązań kompleksowych, łączących działania różnych instytucji i jednostek, które wspólnie mogą stworzyć rozwiązania efektywne i przynoszące najlepsze korzyści dla osób starszych, w tym także zastosowanie elementów aktywizacji społecznej.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA SŁUŻBY ZDROWIA DOLNEGO ŚLĄSKA

- Wyposażymy w sprzęt do ratowania dzieci Szpitalne Oddziały Ratunkowe w Zgorzelcu, Oławie, Legnicy, Głogowie, Bolesławcu, Jeleniej Górze, Polanicy-Zdroju, Lubinie i Wrocławiu.
- Wyremontujemy oddziały Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego znajdujące się w lokalizacji przy ul. Marii Curie-Skłodowskiej we Wrocławiu.
- Doinwestujemy Szpital MSWiA w Jeleniej Górze.
- Będziemy wspierać Ośrodek Badawczo-Naukowo-Dydaktyczny Chorób Ołepiennych im. Księdza Kardynała Henryka Gulbinowicza w Ścinawie.
- Będziemy wspierać rozwój placówek medycznych w zakresie deficytowych usług (m. in.: endokrynologii, leczenia zaćmy, zakładów opiekuńczo-leczniczych, wielozakresowego leczenia onkologicznego, świadczeń ratunkowych, miejsc internistycznych, miejsc na intensywnej terapii) poprzez tworzenie nowych lub przekształcanie obecnych oddziałów lub poradni – działanie poprzez tworzenie wojewódzkich map zapotrzebowania oraz priorytetów nastawionych na zwiększenie dostępności w zakresie deficytów i minimalizowanie powielania się bazy w dziedzinach wystarczającego zabezpieczenia.
- Stworzymy system zabezpieczenia w stanach nagłych (zawały, udary, urazy, w tym urazy wielonarządowe) – wprowadzimy precyzyjny podział zadań na szpitale oraz pogotowie ratunkowe, a także systemu monitorowania zdarzeń kumulacji świadczeń w jednym czasie oraz występujących nieprawidłowości w poszczególnych jednostkach,
- Utworzymy Szpitalny Oddział Ratunkowy dla dzieci – stworzenie jednego kompleksowego centrum dla dzieci na bazie SOR dedykowanego w tym zakresie (Szpital. im. Marciniaka) z funkcją centrum urazów wielonarządowych i mnogich jako ośrodek zarówno dla Wrocławia i okolic

- (SOR) oraz centrum urazowego (województwo),
- Powołamy Zespół Wojewody ds. rozwiązywania bieżących problemów opieki medycznej – grono osób ekspertów i przedstawicieli podmiotów tworzących podmioty medyczne, którego zadaniem będzie poszukiwanie rozwiązań dla bieżących problemów w funkcjonowaniu systemu opieki zdrowotnej oraz wsparciu w zdarzeniach kryzysowych, a także wypracowywania dobrych praktyk współpracy między instytucjami i podmiotami leczniczymi.
 - Będziemy wspierać nowe technologie na poziomie województwa (np.: radioterapia protonowa, robotyka zabiegowa, radioterapia izotopowa) jako projekty wojewódzkie o charakterze strategicznym, realizowane ze środków unijnych lub centralnych,
 - Będziemy wspierać rozwój opieki geriatrycznej – utworzenie kompleksowych centrów opieki geriatrycznej (oddział geriatryczny, poradnia geriatryczna, rehabilitacja geriatryczna, psychogeriatrya): jeden na Wrocław (Klinika Geriatrii USK) i po jednym na każdy region (wrocławski, wałbrzyski, legnicki, jeleniogórski) oraz wspieranie psychogeriatry w ramach jednostek leczenia psychiatrycznego,
 - Zwiększymy miejsc specjalizacyjnych w zakresie geriatry,
 - Zwiększymy dostępność do zakładów opiekuńczo-leczniczych – wzrost liczby miejsc i usprawnienie systemu przekazywania pacjentów ze szpitali do zakładów,
 - Będziemy wspierać szkoły medyczne oraz inne inicjatywy w zakresie jak najszerzego kształcenia kadry medycznej poprzez przyznanie dotacji na ich tworzenie.

OCHRONA KULTURY, ROZWÓJ TURYSTYKI, WZROST AKTYWNOŚCI FIZYCZNEJ I PROMOCJA DOLNEGO ŚLĄSKA

Kwestie kultury, turystyki i promocji to obszar w którym samorządy mają szczególnie duże możliwości oddziaływania. Polska słynie z unikatowych walorów, które dają szczególne szanse w zakresie promocji regionów i kultywowania regionalnej kultury. W wymiarze wewnętrznym to także odpowiedzialne zadania rozwoju aktywności fizycznej mieszkańców tak, aby od najmłodszych lat wspierać troskę o zdrowie poprzez promocję sportu.

CO ZROBILIŚMY DLA KULTURY, SPORTU I TURYSTYKI NA DOLNYM ŚLĄSKU

SIEĆ MUZEÓW I DOTACJE – W 2017 r. środki na kulturę wyniosły ponad 4 miliarda złotych.

W ostatnich dwóch latach nastąpił wzrost nakładów na kulturę o ok. 20%. Rząd konsekwentnie buduje i uzupełnia sieć muzeów, podjął także decyzję o powołaniu Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków. W ramach programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w latach 2016-2018 resort kultury udzielił **873 dotacji** dla podmiotów z województwa dolnośląskiego na dofinansowanie zadań z zakresu m. in. ochrony zabytków, muzealnictwa, edukacji kulturalnej, infrastruktury kultury, szkolnictwa artystycznego, wydarzeń artystycznych dla dzieci i młodzieży, kultury ludowej i ochrony miejsc pamięci. Łączna kwota dofinansowań wyniosła **ponad 98 milionów złotych**.

PROGRAMY KLUB, SKS i OSA – Aktywizacja dzieci i młodzieży na niespotykaną dotąd skalę była możliwa m.in. dzięki uruchomieniu w latach 2016-2017 innowacyjnych programów ukierunkowanych na ten cel: „**KLUB**” i **SKS (Szkolny Klub Sportowy)**. W 2018 roku w województwie dolnośląskim wsparliśmy **270 małych i średnich klubów sportowych za kwotę prawie 7,7 miliona złotych. Z kolei 6,8 miliona złotych** rząd Prawa i Sprawiedliwości (w latach 2017-2018) przeznaczył na SKS, który prowadzi **1 095** nauczycieli. Udział bierze w nich ponad **20 000** uczestników. 220 obiektów zostanie wybudowanych, wyremontowanych oraz zmodernizowanych w województwie dolnośląskim (w tym **84** Otwarte Strefy Aktywności) za kwotę prawie **97 milionów** złotych. Tylko Budowa Dolnośląskiego Centrum Sportu na Polanie Jakuszyckiej kosztowała 20 milionów złotych.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

Dolny Śląsk jest regionem o najbogatszych zasobach zabytkowych w kraju. Na podstawie danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa, województwo dolnośląskie posiada łącznie 8 173 obiekty nieruchomości wpisane do rejestru zabytków. Należą do nich m.in. historyczne zespoły staromiejskie, obiekty sakralne, zamki, pałace, dwory, obiekty przemysłowe i komponowane założenia zieleni. Około 76 tys. zabytków znajduje się w ewidencji konserwatorskiej. Na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO figurują trzy dolnośląskie obiekty. Walory turystyczne i krajobrazowe w regionie sprzyjają rozwojowi potencjału związanego z turystyką.

Jednocześnie województwo dolnośląskie jest jednym z dwóch regionów w Polsce o największej liczbie terenów przemysłowych i zdegradowanych. Pozostałością po przemysłowej działalności jest zdevastowane środowisko oraz grunty pozbawione wartości użytkowej, zdekapitalizowane i zdevastowane budowle przemysłowe (budowle „widma”), itp. Skala

tego problemu w województwie dolnośląskim jest bardzo duża, w związku z powyższym uwagę należy zwrócić na konieczność rewitalizacji zdegradowanych obszarów miejskich.

Dolny Śląsk wyróżnia oryginalna wielokulturowość stanowiąca mieszankę dziedzictwa polskiego, niemieckiego, czeskiego oraz innych. Jej materialnym odzwierciedleniem są liczne zabytki i obiekty kulturalne. Różnorodność kulturowa, choć stanowi atut, to jednocześnie wymaga zintensyfikowanych działań mających na celu wyeksponowanie i zaakcentowanie dorobku kulturalnego społeczności, które na przestrzeni lat budowały tożsamość Dolnego Śląska.

Wzmocnienie poczucia tożsamości regionalnej wśród mieszkańców Dolnego Śląska, zwłaszcza młodzieży, jest zadaniem kluczowym dla samorządu – pomimo upływu ponad 70 lat od zakończenia II wojny światowej i zasiedlenia Ziemi Zachodnich przez Polaków, wydaje się, iż w regionie tym, w przeciwieństwie do obszarów tradycyjnie zamieszkiwanych przez ludność polską, wciąż brakuje poczucia lokalnej więzi i przywiązania do tych terenów. Należy zatem podjąć starania w celu stworzenia silnej wspólnoty lokalnej, inicjując je przede wszystkim na najniższym szczeblu samorządowym.

Ponadto, konieczne jest wytyczenie kierunków polityki w zakresie kultury, edukacji i nauki w województwie oraz wskazanie kluczowych działań dla rozwoju tych dziedzin w regionie.

W zakresie sportu, turystyki i rekreacji naszym celem jest podniesienie jakości i rozwój oferty województwa w zakresie:

- Zapewnienia ochrony środowiska naturalnego oraz drogowej i kolejowej dostępności do terenów o walorach krajobrazowych i uzdrowiskowych a także zasobów kultury materialnej na Dolnym Śląsku.
- Zwiększenia liczby turystów z kraju i zagranicy także w formie turystyki biznesowej,
- Podniesienia jakości i dostępności obiektów sportowych poprzez mo-

dernizację istniejących i budowę nowych.

- Zapewnienia dostępności sportowego szkolenia dzieci i młodzieży oraz rozwój kultury fizycznej poprzez organizację imprez, wspieranie klubów i przyznawanie stypendiów sportowych.

Niewielka liczba wykwalifikowanych profesjonalistów z zakresu edukacji artystycznej i animacji kultury uniemożliwia obecnie w gminach nieco bardziej oddalonych od metropolii kulturalnej osiągnięcie zadowalającej jakości poziomu edukacyjnej artystycznej. Brakuje skoordynowanego i wspólnego kalendarza imprez kulturalnych, który trafiłby do mieszkańców regionu, informując ich o planach wydarzeń kulturalno-artystycznych w gminie, powiecie, czy regionie. Diagnozujemy również dynamicznie rosnące zapotrzebowanie na zajęcia dla osób starszych, oczekujących wysokiej jakości oferty kulturalnej i edukacyjnej.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA SPORTU, TURYSTYKI I PROMOCJI DOLNEGO ŚLĄSKA

- Mając na uwadze troskę o materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe planujemy:
 - Utworzenie mechanizmów inspirujących publiczne i niepubliczne zaangażowanie budżetowe na rzecz podmiotów chcących współpracować w obszarze kultury.
 - Wspieranie kultury obywatelskiej, czyli dawanie pola organizacjom pozarządowym, wzmacnianie ich oraz finansowe wsparcie wartościowych inicjatyw. Zamierzamy zwiększyć pulę dotacyjną na działania w obszarze kultury, które to środki będą przyznawane w formule konkursowej.
 - Uaktywnienie organizacji pozarządowych, stowarzyszeń i fundacji,

które coraz częściej pełnią rolę porównywalną z rolą oficjalnych instytucji kultury.

- Realizując regionalny program Prawa i Sprawiedliwości w zakresie sportu, turystyki i rekreacji:
 - Będziemy zabiegać o zmiany ustawowe wspierające rozwój inwestycji w sporcie i turystyce.
 - Zadbamy o wsparcie promocji ofert gmin i przedsiębiorstw podejmujących inwestycje w sport i turystykę.
 - Będziemy konsekwentnie rozwijać międzynarodowy i krajowy marketing oferty turystycznej i uzdrowiskowej Dolnego Śląska.
 - Uruchomimy programy rewitalizacji torowisk dla turystycznych połączeń kolejowych.
 - Będziemy wspierać inwestycje w infrastrukturę turystyki wodnej po rzekach i jeziorach Dolnego Śląska.
 - Będziemy realizować projekt „SOKÓŁ – strzelnica w powiecie” (dofinansowanie budowy, remontów i utrzymania strzelnic) przygotowany przez Ministerstwo Obrony Narodowej, który przyczyni się do rozwoju sportu strzeleckiego, w szczególności wśród dzieci i młodzieży oraz organizacji i stowarzyszeń obronnych.
 - Będziemy kontynuować i rozwijać we współpracy z samorządem gminnym budowę ścieżek i szlaków rowerowych z wykorzystaniem np. istniejącej infrastruktury kolejowej.
 - Stworzymy szkolne pływalnie do nauki pływania „Dolnośląski Delfinek”.
 - Planujemy zbudować „Bezpieczną okrężną drogę rowerową” do treningów i zawodów kolarskich.
 - W sporcie wyczynowym priorytetem będą działania tworzące system wsparcia województwa przy rozwoju utalentowanej, uzdolnionej młodzieży szkolonej w klubach sportowych reprezentującej Dolny Śląsk; główne elementy to szerokie finansowanie stypendiów i nagród za osiągnięcia sportowe oraz organizacyjne wsparcie pracy

trenerów i instruktorów szkolących dzieci i młodzież.

- Będziemy finansować organizację na Dolnym Śląsku dużych imprez o znaczeniu ogólnopolskim, europejskim i światowym. Wraz z Ministerstwem Sportu i Turystyki w ramach Programu inwestycji o szczególnym znaczeniu strategicznym będziemy:
 - Kontynuować budowę Dolnośląskiego Centrum Sportu na Polanie Jakuszyckiej mogącego być (we współpracy z Harrachowem) areną imprez o światowym znaczeniu w narciarstwie klasycznym, biathlonie oraz miejscem całorocznego treningu wyczynowego i sportu masowego.
 - Współfinansować budowę hali lekkoatletycznej w Kompleksie Stadionu Olimpijskiego we Wrocławiu realizowaną przez Akademię Wychowania Fizycznego we Wrocławiu przy współpracy z Gminą Wrocław.
- Zaproponujemy współpracę i pomoc, ze szczególną troską będziemy wspierać działania poprawiające bezpieczeństwo na zawodach sportowych oraz eliminujące korupcję i inne patologie w sporcie i jego otoczeniu.
- Będziemy udzielali wsparcia finansowego i organizacyjnego, a wszystkie inwestycje korzystające z pomocy samorządu wojewódzkiego będą musiały uwzględniać potrzeby sportowców niepełnosprawnych.

ŚRODOWISKO, GOSPODARKA WODNA I CZYSTE POWIETRZE DOLNEGO ŚLĄSKA

Czyste środowisko jest warunkiem koniecznym dla istnienia zdrowego społeczeństwa. Każdy obywatel ma prawo oddychać czystym powietrzem i korzystać z czystych zasobów wodnych. Od tego, jaki jest stan środowiska zależy jakość życia nas wszystkich; z kolei od tego jaki zostawimy po sobie, będzie zależeć komfort życia przyszłych pokoleń Polaków. Lokalne władze, będące najbliżej problemu, doskonale rozumieją jakim wyzwaniem jest np. smog. Dlatego odpowiedzialne zadanie przeciwdziałania negatywnym zmianom i poprawy czystości środowiska najlepiej zrealizują samorządy.

STOP SMOG – W 2017 roku rząd rozpoczął realizację programu, który skierowany jest do miast do 100 tysięcy mieszkańców, znajdujących się na europejskiej liście miast z najbardziej zanieczyszczonym powietrzem. W 2018 r. Rząd przeznaczy 180 mln zł na termomodernizację budynków. Ponadto do 2020 roku przeznaczy 10 mld zł na dofinansowanie projektów poprawiających jakość powietrza, a tym samym jakość życia obywateli. Większe projekty i inwestycje, w tym rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczych w miastach, będą finansowane przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Lokalne projekty obniżania emisji, szczególnie niskiej, będą natomiast wspierane przez regionalne programy operacyjne i programy wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

Ze względu na często pojawiające się w regionie **ryzyko powodziowe**, usprawnienie infrastruktury powodziowej jest szczególnie istotne. Rejonami podwyższonego ryzyka powodziowego w dorzeczu Odry są w szczególności: aglomeracja wrocławska, Kotlina Kłodzka, Sudety Zachodnie i Kotlina Żytauska.

Ogromnym wyzwaniem jest spełnienie norm jakości powietrza i walka z jego zanieczyszczeniem, zwłaszcza w kontekście przekraczanych stężenia pyłów zawieszonych PM 10 i PM 2,5. Brak aktywności w tym obszarze może skutkować nie tylko problemami zdrowotnymi mieszkańców, ale także może mieć konsekwencje ekonomiczne dla branży uzdrowiskowej, w postaci utraty statusu miejscowości uzdrowiskowej, co spowoduje upadek branży i likwidację tysięcy miejsc pracy.

W ostatnich latach w kraju i regionie można zauważyć pozytywną tendencję do poprawy stanu środowiska, wynikającą ze stopniowego wprowadzania między innymi technologii bardziej przyjaznych środowisku. Jednakże nadal występuje brak odpowiedniej infrastruktury ochrony środowiska, co uniemożliwia zapewnienie mieszkańcom regionu odpowiedniej jakości życia, wpływa negatywnie na rozwój gospodarczy uwzględniający poszanowanie zasobów i walorów środowiska. Rozbudowa oraz modernizacja infrastruktury ochrony środowiska ma za zadanie nie tylko podniesienie standardów zamieszkania, zbudowanie zintegrowanego systemu monitoringu środowiska i ograniczenie skutków nadzwyczajnych zagrożeń, ale również utrzymanie i ochronę obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych.

Do najważniejszych problemów obejmujących terytorialnie cały region należy gospodarka wodna i infrastruktura jej towarzysząca.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ DOLNEGO ŚLĄSKA

- Wykorzystamy program „Żwirko i Wigura”, który będzie realizowany przez PFR do działań antysmogowych poprzez zastosowanie dronów. Dzięki temu będzie można skuteczniej egzekwować prawo zabraniające spalania trujących substancji w piecach centralnego ogrzewania, co m.in. da skuteczne narzędzie służbom, które do tej pory zajmowały się kontrolami w tym zakresie. Drony umożliwiają również sprawne odnajdywanie nielegalnych wysypisk śmieci, czy skuteczną kontrolę dróg i mostów oraz rzetelną ocenę natężenia ruchu drogowego.
- Ograniczymy emisję szkodliwych substancji do atmosfery – np. poprzez dofinansowanie wymiany piecyków węglowych itp.
- Zamierzamy w tym zakresie wspierać następujące działania realizowane przez samorządy wszystkich szczebli:
 - Gospodarka wodno-ściekowa – wsparcie inwestycji prowadzących do zredukowania ilości zanieczyszczeń odprowadzanych ze ściekami do wód i ziemi oraz zapewnienie odpowiedniej jakości wody pitnej w aglomeracjach.
 - Gospodarka odpadami – wsparcie działań w zakresie zapobiegania i ograniczania wytwarzania odpadów komunalnych, wdrażania technologii odzysku, w tym recyklingu, wdrażania technologii unieszkodliwiania odpadów komunalnych, a także likwidacja zagrożeń wynikających ze składowania odpadów zgodnie z krajowym i wojewódzkim planem gospodarki odpadami.
 - Ochrona przyrody – prowadzenie czynnych działań na rzecz ochrony przyrody na obszarach chronionych w województwie dolnośląskim, prowadzące do ograniczenia degradacji środowiska.

INNOWACYJNOŚĆ I CYFRYZACJA DOLNEGO ŚLĄSKA

Nowoczesne społeczeństwo informacyjne charakteryzuje się możliwością i umiejętnością korzystania z szybkiego Internetu i wykorzystywania go do celów usprawniających codzienne życie. Polska gospodarka wkraczająca w nowy etap rozwoju sięga coraz chętniej również po rozwiązania innowacyjne, wykorzystując efektywnie nasz potencjał. W tym zakresie władze samorządowe istotnie wpływają na kształt rozwoju nowoczesnych technologii telekomunikacyjnych, kierując strumień finansowania do właściwych ośrodków.

CO ZROBILIŚMY DLA INNOWACYJNOŚCI I CYFRYZACJI DOLNEGO ŚLĄSKA

Do 2020 r. rząd zobowiązał się zapewnić wszystkim obywatelom dostęp do Internetu szerokopasmowego o prędkości co najmniej 30 mb/s. Umożliwi to wejście polskiego społeczeństwa w nową erę cyfrową. Oznacza to możliwość pracy zdalnej, powszechnego korzystania z e-usług, co uprości załatwianie spraw urzędowych, uzyskiwanie dokumentów, korzystanie z usług medycznych i ubezpieczeniowych oraz wymianę informacji drogą elektroniczną pomiędzy urzędami.

Już dziś obywatele mogą korzystać z kilkuset różnorodnych e-usług. Większość z nich została uruchomiona lub poprawiona w ciągu ostatnich dwóch lat. Rodzice mogą już zgłosić narodziny dziecka bez wychodzenia z domu. W prosty sposób można np. złożyć wniosek w programie Rodzina 500+, z czego w minionym roku skorzystało ok. 24% uprawnionych, ponad

1,2 miliona wniosków drogą elektroniczną złożono w ramach programu Dobry Start, a przeszło 11 milionów Polaków złożyło elektroniczną deklarację podatkową. Bez problemu można zawnioskować on-line o wydanie nowego dowodu osobistego lub też zgłosić jego utratę, a kierowcy mogą sprawdzić ilość punktów karnych

Dzięki aplikacji mDokumenty docelowo każdy obywatel będzie mógł zrezygnować z noszenia przy sobie wielu dokumentów potrzebnych na co dzień (np. dowodu osobistego, prawa jazdy, dowodu rejestracyjnego, potwierdzenia polisy OC -tzw. pakiet kierowcy, legitymacji szkolnej lub studenckiej). Wszystkie te dokumenty już niebawem będą dostępne w smartfonie. Niezależnie od tego od 1 października kierowcy nie będą musieli mieć przy sobie dowodu rejestracyjnego i polisy OC pojazdu.

Nowoczesne społeczeństwo informacyjne charakteryzuje się możliwością i umiejętnością korzystania z szybkiego internetu i wykorzystywania go do celów usprawniających codzienne życie.

Wystartował pilotaż systemu ostrzegania SMS-ami przed zagrożeniami. Dzięki podpisanemu porozumieniu między Ministerstwem Cyfryzacji, Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji, Rządowym Centrum Bezpieczeństwa i przedstawicielami operatorów, informacja o zagrożeniu dotrze do wszystkich mieszkańców zagrożonego województwa.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

W województwie dolnośląskim w ciągu ostatnich 12 miesięcy z usług administracji publicznej za pomocą Internetu korzystało 30% osób.

Tworzenie gospodarki innowacyjnej, która będzie konkurowała z innymi regionami państw Europy i świata, wymaga kompleksowych działań i myślenia o ekonomii w perspektywie nie kilku, ale kilkunastu lat. Tylko gospodarka oparta o zaawansowane technologie będzie w stanie tworzyć

wysokopłatne miejsca pracy, zapewniające dostatnie życie mieszkańcom Dolnego Śląska. Tylko gospodarka oparta o wiedzę, produkująca zaawansowane usługi i wysoce przetworzone produkty, stanowić będzie bazę podatkowo-budżetową, która sfinansuje usługi i zadania publiczne na wysokim poziomie (inwestycje komunikacyjne, nowe drogi, nowe połączenie kolejowe, funkcjonowanie szkolnictwa czy służby zdrowia). W związku z tym należy działać na rzecz podnoszenia atrakcyjności inwestycyjnej Dolnego Śląska i rozwoju zaawansowanych technologicznie firm.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA INNOWACYJNOŚCI I CYFRYZACJI DOLNEGO ŚLĄSKA

- Będziemy nadal wspierać rządowy program Ogólnopolska Sieć Edukacyjna wyrównujący szanse edukacyjne uczniów z małych ośrodków poprzez budowę nowoczesnej, szybkiej i bezpiecznej sieci dostępowej szerokopasmowego Internetu dla szkół oraz wprowadzającego nowoczesne metody kształcenia.
- Będziemy rozwijać projekt „Ostatnia mila” polegający na inwestycjach w sieci dostępu do Internetu. Nasze działania będą dotyczyły wsparcia projektów w zakresie rozbudowy i przebudowy sieci, a także infrastruktury telekomunikacyjnej zapewniających szerokopasmowy dostęp do Internetu o parametrach 30 Mb/s i więcej, a także w uzasadnionych przypadkach, gdzie nie zostanie wykreowana podaż infrastruktury szerokopasmowej zapewniającej przepustowość co najmniej 30 Mb/s, w zakresie podstawowego dostępu do Internetu szerokopasmowego.
- Będziemy ułatwiać dostęp do usług np. telemedycznych poprzez pomoc w wyposażeniu gabinetów pierwszego badania dla pacjentów: finansowanie dłużne, środki unijne.

- Będziemy rozwijać zasoby udostępniające centralne usługi e-administracji.
- Wspólnie z Bankiem Gospodarstwa Krajowego planowana jest cyfryzacja sieci „ostatniej mili”, czyli zapewnianie zrównoważonego dostępu do danych i informacji na całym terytorium Polski, dostępu do serwisów państwowych/centralnych oraz możliwości rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o ICT, a także cyfryzacja, rozwój zasobów udostępniających centralne usługi klasy e-państwo, np. e-zdrowie, polegające na zapewnieniu dostępu do usług np. telemedycznych poprzez pomoc w wyposażeniu gabinetów pierwszego badania dla pacjentów.

BEZPIECZEŃSTWO ENERGETYCZNE I ROZWÓJ MIESZKALNICTWA NA DOLNYM ŚLĄSKU

Efektywne i racjonalne korzystanie z zasobów to podstawa gospodarki zrównoważonej. Kluczowym elementem zapewnienia rozwoju gospodarki jest dostęp do energii. Stabilny dostęp do tanich zasobów energetycznych to fundament dalszego postępu. Drugim istotnym aspektem polityki infrastrukturalnej jest mieszkalnictwo, w którym to obszarze polskie społeczeństwo wykazuje znaczne potrzeby. Zaspokojenie potrzeb na mieszkania i energię dla polskiego społeczeństwa i gospodarki stanowi jeden z najważniejszych elementów rozwoju kraju.

CO ZROBILIŚMY DLA ENERGETYKI I MIESZKALNICTWA DOLNEGO ŚLĄSKA

NARODOWY PROGRAM MIESZKANIOWY – Rząd wdraża Narodowy Program Mieszkaniowy, będący silnym impulsem prorozwojowym dla lokalnej gospodarki. Program daje możliwość uzyskania samodzielnego mieszkania osobom o niskich i przeciętnych dochodach. Planowane są również dopłaty do czynszu oraz budowa mieszkań komunalnych. Na ten cel rząd przekieruje do samorządów 6 mld zł, z perspektywą zwiększenia tej kwoty do 20 mld zł; w województwie dolnośląskim w ramach programu Mieszkanie+ zaplanowano budowę mieszkań w następujących lokalizacjach: zakontraktowane lokalizacje: Wałbrzych, Tyniec Mały, Oława, Kąty Wrocławskie, Wrocław (10 inwestycji), Zgorzelec; planowane lokalizacje: Głó-

gów, Jelenia Góra, Legnica, Świdnica, Wrocław (2 inwestycje). Obecnie trwa budowa kilku tysięcy mieszkań, a do końca 2018 planowane jest uruchomienie budowy aż 100 tys. mieszkań.

KRAJOWY ZASÓB NIERUCHOMOŚCI – Utworzony przez rząd we wrześniu 2017 r., podpisał listy intencyjne z podmiotami zainteresowanymi udziałem w programie Mieszkanie Plus, w tym z PKP, Poczta Polska, a także samorządami. Dzięki temu KZN będzie miał dostęp do ogólnopolskiej bazy nieruchomości w całej Polsce, które nie są już użytkowane, a mogą być wykorzystane pod budowę mieszkań, bądź adaptację budynków na cele mieszkaniowe. Współpraca Rządu i samorządów jest kluczowa w celu realizowania spójniej polityki mieszkaniowej. Im więcej samorządów przystąpi do Programu tym szybciej deficyt mieszkań ma szansę zostać zaspokojony.

INWESTYCJE CELOWE - W województwie dolnośląskim w ramach POiŚ realizowana jest inwestycja dotycząca budowy gazociągu Czeszów-Kietczów za łączną kwotę 161 mln zł.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

Na Dolnym Śląsku znajdują się bogate zasoby konwencjonalnych surowców energetycznych, które służą do wytwarzania energii elektrycznej oraz ciepła – eksploatowane przez elektrownię TURÓW w okolicach Bogatyni złożę węgla brunatnego oraz jedno z największych w Europie złóż węgla brunatnego zlokalizowane w okolicach Legnicy. Na terenie Dolnego Śląska działa także kilkadziesiąt małych elektrowni wodnych, wśród wytwórców tych wyróżnić należy spółkę Jeleniogórskie Elektrownie Wodne eksploatującą 35 elektrowni wodnych.

Wydawać by się mogło, że sytuacja regionu pod względem zaopatrzenia w energię elektryczną jest zadowalająca, jednak nie należy zapominać, iż na Dolnym Śląsku znajduje się największy w Polsce konsument energii

elektrycznej – KGHM POLSKA MIEDŹ S.A. Firma ta zużywa w ciągu roku 2,4 TWh energii elektrycznej, co można porównać ze zużyciem prądu w dwóch miastach wielkości Lubina. Rozpatrując zasoby energetyczne Dolnego Śląska nie można zapomnieć o odnawialnych źródłach energii (słońce, woda, energia wnętrza ziemi, wiatr, biomasa), które powinny być rozpatrywane jako niezbędne uzupełnienie surowców konwencjonalnych.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA ENERGETYKI I MIESZKALNICTWA DOLNEGO ŚLĄSKA

- W ramach poprawy sytuacji mieszkaniowej w województwie dolnośląskim zamierzamy maksymalnie wspierać działania rządu w zakresie realizacji programu Mieszkanie+.
- Będziemy stawiać na elektromobilność i paliwa alternatywne.
- Będziemy wspierać rozwój stacji ładowania w największych aglomeracjach i obszarach gęsto zaludnionych.
- Będziemy wspierać rozwój infrastruktury dla tankowania gazu ziemnego w postaci CNG/LNG.
- Będziemy wspierać wprowadzenie stref czystego transportu. Ustanowienie stref czystego transportu wpłynie na spadek emisji szkodliwych związków szczególnie w centrach miast.
- Zwiększymy wsparcie publicznego transportu zbiorowego działającego w szczególności w aglomeracjach miejskich, uzdrowiskach, na obszarach, na których ustanowione zostały formy ochrony przyrody zgodnie z przepisami o ochronie przyrody, wykorzystującego biopaliwa ciekłe, inne paliwa odnawialne, sprężony gaz ziemny (CNG) lub skroplony gaz ziemny (LNG), w tym pochodzący z biometanu, wodór lub energię elektryczną.
- Będziemy wspierać zakup nowych pojazdów i jednostek pływających

zasilanych energią elektryczną, biopaliwami ciekłymi, sprężonym gazem ziemnym (CNG) lub skroplonym gazem ziemnym (LNG), w tym pochodzącym z biometanu.

- Będziemy wspierać rozwój zeroemisyjnego transportu publicznego.
- Będziemy wspierać rozwój ciepłownictwa sieciowego zasilanego ciepłem wytwarzanym w procesie kogeneracji.
- Będziemy wspierać inwestycje w lokalne elektrociepłownie, które przyniosą niesamowite efekty. Na obszarze objętym tym działaniem diametralnie zmniejszy się emisja dwutlenku węgla i rakotwórczego pyłu zawieszonego PM10. Zyska środowisko, ale i mieszkańcy powiatu.
- Będziemy wspierać realizację inwestycji układu kogeneracyjnego.
- Będziemy zachęcać do aktywnego uczestnictwa w klastrze poprzez koordynowanie lub wspieranie wspólnych działań społeczności w celu jego utworzenia.

BEZPIECZEŃSTWO OBYWATELI NA DOLNYM ŚLĄSKU

Bezpieczeństwo polskich obywateli to kwestia fundamentalna dla właściwego rozwoju społecznego. Przywrócenie poczucia troski państwa o obywatela musi odbyć się poprzez ponowne przejęcie odpowiedzialności za najważniejsze zadania w zakresie bezpieczeństwa. Rozwój i modernizacja służb mundurowych, zwłaszcza policji i straży pożarnej, powinny być obiektem szczególnego zainteresowania władz samorządowych.

CO ZROBILIŚMY DLA BEZPIECZEŃSTWA OBYWATELI DOLNEGO ŚLĄSKA

PRZYWRÓCENIE POSTERUNKÓW – Rząd koalicji PO-PSL w latach 2007-2015 zlikwidował ponad połowę posterunków policji w Polsce, co diametralnie obniżyło poziom bezpieczeństwa na wielu obszarach kraju. Przez ponad dwa lata rząd PiS zdecydowanie zmienił sytuację w zakresie bezpieczeństwa w lokalnych społecznościach. Stało się to możliwe m.in. dzięki przywróceniu ponad 70 posterunków policji w małych miejscowościach. W województwie dolnośląskim przywrócono już dwa posterunki: w Kobierzycach i Siechnicach.

PROGRAM MODERNIZACJI SŁUŻB MUNDUROWYCH – W 2017 r. policja zakupiła 956 radiowozów, Państwowa Straż Pożarna – 139 samochodów, a Straż Graniczna – 130. Zainwestowano także w rozwój Ochotniczych Straży Pożarnych – w 2017 r. dotacja dla OSP została podniesiona o 15 mln zł.

INNOWACYJNE FORMY KONTAKTU – Między innymi możliwość zgłoszenia zagrożenia w swojej okolicy przez Internet, za pośrednictwem Krajowej Mapy Bezpieczeństwa czy korzystania z mobilnej aplikacji „Moja Komenda”, która pozwala na szybki kontakt z dzielnicowym. Z aplikacji tej skorzy-

stało już ponad 80 tys. osób. Działania te idą w parze z nauką bezpiecznych zachowań, głównie wśród dzieci i młodzieży. Jednym ze sposobów promowania odpowiedzialnych postaw jest przyznawanie nagród „Młody Bohater” za podjęcie prób ratowania życia. Dodatkowo realizowana jest odpowiedzialna polityka migracyjna. Polscy funkcjonariusze Straży Granicznej wspierali uszczelnianie granic w 18 państwach, podnosząc w ten sposób bezpieczeństwo w Europie.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA BEZPIECZEŃSTWA OBYWATELI DOLNEGO ŚLĄSKA

- Będziemy wspierać służby ratownicze poprzez programy doposażania w sprzęt, organizację ćwiczeń i szkoleń.
- Będziemy wdrażać programy edukacyjne dla dzieci i dorosłych na temat pierwszej pomocy przedmedycznej i zasad bezpieczeństwa na drodze oraz podczas wypoczynku.
- Będziemy dążyć do zintensyfikowania inwestycji podnoszących poziom bezpieczeństwa ruchu pieszych i pojazdów.

SPRAWNA ADMINISTRACJA I LEPSZE ZARZĄDZANIE NA DOLNYM ŚLĄSKU

Władza samorządowa to także sprawna administracja i lepsze zarządzanie. Poziom samorządowy wymaga nie tylko wizji i szerokiej perspektywy rozwoju, ale także bezpośrednich dobrych działań. Dobry gospodarz zna swoich obywateli i ich potrzeby. W trosce o nasze małe ojczyzny konieczna jest stała poprawa jakości zarządzania i efektywności wydatkowania środków publicznych. Władza samorządowa musi być najbliższej mieszkańców w regionach, każdego dnia dając bezpośredni przykład dobrego rządzenia.

CO ZROBILIŚMY BY USPRAWNIĆ ADMINISTRACJĘ

LEPSZE WYKORZYSTANIE ŚRODKÓW UNIJNYCH – Dzięki dynamicznym działaniom rządu w ciągu 2 lat udało się zdecydowanie przyspieszyć realizację programów finansowanych ze środków unijnych. Po wyborach parlamentarnych Ministerstwo Rozwoju przeprowadziło analizę stanu wdrażania funduszy unijnych na lata 2014 - 2020. Przeprowadzony audyt wykazał, że w porównaniu do innych państw opóźnienia sięgały nawet roku. Niektóre wskaźniki wykorzystania funduszy były bliskie zeru. W czerwcu 2016 r. Rada Ministrów przyjęła „Plan działań na rzecz zwiększenia efektywności i przyspieszenia realizacji programów w ramach umowy partnerstwa”, który przyniósł zdecydowaną poprawę.

Łącznie w ramach obecnej perspektywy budżetowej podpisano już ponad 25 tys. umów na dofinansowanie projektów z pieniędzy UE o wartości

ponad 225,5 mld zł. Dodatkowo udało się zagospodarować 9 mld euro pochodzących z poprzedniej perspektywy budżetowej na lata 2009-2013.

MliR z budżetu państwa zasili inwestycje współfinansowane ze środków unijnych programu regionalnego kwotą **309,3 mln zł** (dotychczas region wykorzystał 229,7 mln zł, tj. 74% środków zabezpieczonych przez stronę rządową).

Kontrakt Terytorialny to zobowiązanie strony rządowej i samorządowej do realizacji przedsięwzięć, służących wzmocnieniu potencjału regionu oraz całego kraju.

W porozumieniu tym, podpisanym przez marszałka województwa i ministra ds. rozwoju regionalnego, uzgodniono listę prorozwojowych inwestycji w każdym województwie. Są to inwestycje m.in. w rozwój transportu, energetyki, ochrony zdrowia, kultury, środowiska oraz działania rewitalizacyjne.

Polska z powodzeniem zakończyła także negocjacje w sprawie funduszy norweskich. Dzięki temu nasz kraj otrzyma 810 mln euro, które zostaną przeznaczone m.in. na ochronę środowiska i rozwój społeczeństwa obywatelskiego.

Niestety, znacznie wolniej niż programy krajowe realizowane były programy regionalne, za które odpowiadają samorządy wojewódzkie. Szacuje się (stan na luty 2018 r.), że zwrotem do UE zagrożona jest kwota ok. 1 mld 200 mln euro z programów regionalnych.

PAKIET DLA ŚREDNICH MIAST – Na 255 polskich miast posiadających status średnich, aż 122 ośrodki według analiz przeprowadzonych przez PAN są zagrożone utratą funkcji społeczno-gospodarczych. Ponad 2 mld zł przeznaczone na wsparcie w ramach programu zostaną przekazane na cele związane z inwestycjami publicznymi, wspieranie efektywności energetycznej, czy też tworzenie warunków dla inwestycji prywatnych. Pakiet dla Miast Średnich jest krokiem milowym na rzecz wyrównywania szans rozwojowych wszystkich obszarów kraju. W województwie dolnośląskim Pakietem dla Miast Średnich objęto miasta: Kamienna Góra, Ząbkowice Śląskie, Złotoryja, Nowa Ruda, Kłodzko, Wałbrzych, Bielawa, Lubań, Zgo-

rzelec, Dzierżoniów, Jawor, Świebodzice, Jelenia Góra, Bolesławiec, Świdnica, Głogów, Legnica, Lubin, Polkowice, Oleśnica, Oława.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

Przywiązujemy duże znaczenie do odpowiedniego wykorzystania funduszy europejskich oraz do solidaryzmu społecznego i terytorialnego. Rolą samorządu województwa jest maksymalne wykorzystanie dostępnych funduszy oraz rozliczenie zakontraktowanych środków. Równocześnie wysiłek nadal jest ukierunkowany na wynegocjowanie maksymalnej, dostępnej puli z „nowego rozdania” na te obszary, które dla rozwoju województwa są strategiczne. Podstawowym założeniem jest zrównoważony i solidarny rozwój wszystkich części terytorium województwa (zapobiegający marginalizacji terenów mniej zamożnych czy mniej uprzemysłowionych).

Województwo dolnośląskie pod względem wartości wniosków o dofinansowanie zajmuje 10 miejsce. Wkład UE w złożonych wnioskach o dofinansowanie wynosi 9,2 mld zł, co stanowi 96% alokacji. Pod względem podpisanych umów woj. dolnośląskie zajmuje 4 miejsce – podpisanych zostało 2,6 tys. umów na kwotę dofinansowania UE 5,7 mld zł, co stanowi 59% alokacji, podczas gdy średnie wykorzystanie alokacji w podpisanych w RPO umowach jest na poziomie 57%. Wykorzystanie funduszy strukturalnych przez Samorząd Województwa Dolnośląskiego nie jest celem samym w sobie, fundusze unijne powinny być narzędziem do realizacji polityki regionalnej. Władze samorządowe województwa dolnośląskiego wybrane na kolejną kadencję zostaną postawione przed dwoma głównymi zadaniami: realizacją i rozliczaniem środków z okresu programowania na lata 2014 – 2020 oraz podjęciem prac nad zasadami i kierunkami wsparcia w nowym budżecie na lata 2021 – 2027.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA POPRAWIENIA JAKOŚCI ADMINISTRACJI NA DOLNYM ŚLĄSKU

- Na bieżąco będziemy sprawdzać poziom satysfakcji osób korzystających z usług administracji publicznej.
- Zapewnimy transparentność posiedzeń wszelkich organów władz wybieranych przez Obywateli: posiedzenia rad gmin, powiatów oraz Sejmiku, a także zarządów powiatowych i wojewódzkich będą na bieżąco transmitowane i dokumentowane w sposób powszechnie i łatwo dostępny.
- Zapewnimy przyspieszenie wydatkowania unijnych środków w ramach programów regionalnych.
- Wdrażanie funduszy zewnętrznych opierać będziemy na dwóch filarach:
 - Infrastrukturalnym – wciąż są na tym polu ogromne potrzeby (drogi, kolej).
 - Związany z tzw. tkanką społeczną i sferą usług publicznych – wsparcie przedsiębiorczości (zwłaszcza z sektora MSP, który generuje miejsca pracy), rodziny (przedszkola, żłobki), rynku pracy, a także służący zatałowaniu migracji i niekorzystnych procesów demograficznych i drenażu potencjału intelektualnego (wsparcie uczelni i szkolnictwa).
 - a) koniecznym jest wzmacnianie potencjału małych i średnich miast.
 - b) będziemy aktywnie wspierać powstanie Partnerskiej Inicjatywy Miast. W tym kontekście konieczne jest urzeczywistnienie idei partnerstw – także w formule współpracy małych i średnich miast, które holistycznie, a nie punktowo będą realizowały projekty odpowiadające na problemy określonego terenu.
 - c) wspierać będziemy redefinicję subregionów – tak, aby dać możliwość samorządom budowania połączeń terytorialnych na realnej bazie wspólnie zidentyfikowanej koncepcji rozwojowej, a nie ich grupowania odgórną decyzją.
 - d) zgodnie z nowelizacją Ustawy Wdrożeniowej zwiększać będzie-

my przejrzystość procedur poprzez powołanie instytucji Rzecznika Funduszy Europejskich.

e) zwiększymy kontrolę wydawania środków poprzez udział wojewodów w roli obserwatorów – będą mogli uczestniczyć w Komitecie Monitorujących RPO oraz w pracach Komisji Oceniających Projekty.

- W okresie obecnej perspektywy finansowej konieczne będzie podjęcie następujących działań:
 - Wprowadzania ułatwień dla osób starających się o pozyskanie dotacji. Działania w tym zakresie będą polegać między innymi na przestrzeganiu przez instytucje zarządzające funduszami harmonogramów konkursów, zwiększenie czytelności konkursów, usprawnienie generatorów wniosków aplikacyjnych.
 - Podnoszenia jakości pracy i umiejętności ekspertów oceniających wnioski aplikacyjne.
 - Przyspieszenia procesu oceny wniosków.
 - Likwidacja zbędnych kryteriów, które utrudniają aplikowanie i realizację projektów dofinansowanych z UE.
- W sytuacji, gdy poszczególne osie priorytetowe będą charakteryzowały się niskim wykonaniem i małym zainteresowaniem beneficjentów, konieczne będzie przesuwanie środków i wykorzystywanie ich na wsparcie projektów wpisujących się w rozwiązywanie następujących problemów województwa:
 - Wsparcie projektów i zadań stymulujących rozwój Pogórza Sudeckiego;
 - Trwały rozwój małych i średnich przedsiębiorstw (w szczególności w powiatach dotkniętych bezrobociem).
 - Wsparcie miejscowości, w których zlokalizowane są przedsiębiorstwa uzdrowiskowe.
 - Walka z niską emisją oraz poprawienie jakości powietrza (ograniczenie stężeń pyłów zwieszonych PM 10 i PM 2,5).

